

A vég ismét igen hatásos, valamint szép is, tiszta is. Előtte, Iokaszté halála és az események kulminációs pontja körül némi zavar érezhető az előadás masinériájában, túlszűfolt, zavaros jelenetek követik egymást. Alighanem mindössze arról van szó, hogy a bemutatóra nem készült el teljesen az előadás. Biztos vagyok benne, hogy a majdani közönség a befejezett, kész produkciót fogja látni.

L. King of Pain – ezt a címet viselte az antwerpeni Het Toonelhuis produkciója, a Luk Perceval rendezte *Lear király*-parafraízis. Az egyszerre háromnyelvű – flamand, német és angol – előadás voltaképpen mai történet, éppen úgy, mint Shakespeare *Lear királya*. Az apa rosszul osztja föl örökségét a lányai közt, és az elkergetett legkisebbik lesz kései vigasza, rémséges kálváriája végén.

Szinte teljesen csupasz a színpad, középen egy nagy, öreg fa áll. Már az előadás elején mindenki bent ül, mai jelmezben vár a kezdésre. Néhányan beszélgetnek, má-

sok elintézik egy halaszthatatlan telefont a mobilon, a király pedig, papírkoronával a fején, kopott öltönyében középen üldögél lehajtott fejjel.

Perceval szerint az egész történet voltaképpen egy megbomlott elméjű öregember fantazmagóriája. Egy háromgyerekes családapáé, aki Learnak képzeli magát, és környezete – lányai, vejei – tiltakozása ellenére ennek megfelelően cselekszik.

Igaz, a lányok maguk is átveszik a Shakespeare-dráma koreográfiáját, amennyiben éppen úgy igyekeznek szabadulni apjuktól, mint Regan és Goneril. Ettől az ötlettől kezdve voltaképpen csak megfelelő számú további ötletre és „jópofa”, szellemes kellékre van szükség ahhoz, hogy lepereregjen a történet.

Perceval győzi ötlettel, a színészek tehetséggel – bejártsszák a színpadot, van sörösdoz, Ferrero-Roché és „Scheiße”; ez utóbbi az öregember testi nyomorát hivatott jelezni. Szép előadás, bár a rugó, amire jár, kissé túl könnyen kiismerhető.

Zárójelben illenék összefoglalni a színházon túli fesztiválbenyomásokat, de hátha zárójel nélkül messzebb jutnak a szavak... A Theater der Welten bizonyára volt rajtam kívül is jó néhány külföldi újságíró – alig találkoztam velük. A szervezők pontos programot, még pontosabb menetrendet nyomtak a vendégek kezébe, valamint az előadásokról (már amelyikről volt) bőszéges információt, a kísérő rendezvényekről külön listát. Aztán békén hagytak bennünket. Viszont a fesztiválközpontokban (minden városban volt ilyen, legalább egy telefonszám) minden kérted és gyorsan teljesítettek, a jegyek (többszöri módosításaim ellenére) mindig rendben voltak, az összes előadás képeit két CD-n mindenki megkapta, volt web-oldal németül és angolul, internet, ha kellett, de semmi fölös nyüzsgés. Igaz, csupa profival dolgoznak, és nem tegnap kezdték a fesztiválipart.

A Budapesti Lengyel Intézet szervezte csoportban, a földrajzi felfedezők lelkiállapotában érkeztem a patinás nyugat-lengyelországi nagyvárosba. A pezsgő előadó-művészeti fesztivállal bűszkélkedő ország rendszerváltás idején indult, kiemelkedő fontosságú seregszemléjén – ha informátoraimnak hihetek – magyar társulat még nem járt, rendezvényeiről magyar nyelvű tudósítás még nem született. A Malta Fesztivál nevét a Poznań külterületén duzzasztással kialakított szép tórol kapta, amelynek partján az előadások jelentős részét bemutatták. A rendezvényen a város és az ország előadó-művészetének jelei hagyományosan csakúgy felvonnak, mint a progresszív külföldi társulatok színe-java. A recesszív természetesen a lengyel színházat sem kerülte el, de ez a program gazdagságát láthatóan nem befolyásolta; a minőség egyenetlensége más számlára irandó.

Színház és tánc, akcióművészet és happening, utcaszínház és cirkusz jó arányban kevert választéka jellemzi a Malta Fesztivált: az elmúlt tizenkét év során számos, hazánkban is ismert társulat tette itt tiszteletét. Lettek hazajárók, közönségkedvencek, de volt itt alapos bukás is. A lengyel publikum szélsőségesebben foglal állást, és őszintébb, mint a magyar: ha nem érzi szükségét, illemből se tapsol, ha viszont megjön a varázslat, nem rest állva ünnepelni.

Az ideai fesztivált az érkezésünk előtti napon bekövetkezett, megdöbbentő tragédia árnyékolta be. A frankfurti Antagon theaterAKTion társulata a Malta-tóparti, szabadtéri játszóhelyen tartotta *Quo* című előadását. A hatalmas fém díszletépítmé-

HALÁSZ TAMÁS

Játék és helyei

■ A XII. POZNAŃI NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI FESZTIVÁL ■

nyek közt játszódó előadás huszonkilenc éves színésznője, Suzanne Gondolf teljességgel indokolatlanul egy hatalmas, rendeltetészerűen lecsukódó idom alá lépett, és a helyszínen életét veszítette. A fiatal színésznő értelmetlen, rejtélyes halála az idegenkezűség, a technikai mulasztás lehetőségének kizárása után kiváltképp felborzolta a kedélyeket. Az előadás nézői percekig fel sem fogták, mi játszódott le a szemük láttára. A tragédiára a más társulatok fedett és nyitott játszóhelyei övezte, díszkő burkolatos, tóparti Antagon-játéktéren elhelyezett rengeteg virág és mécses, illetve több előadás alkalmi előszava emlékeztetett.

Poznań (az egykori Posen), a patinás lengyel királyi város remek kulisszául szolgál a tarka programokkal csábító fesztivál számára. A városban tartott előadások egy meghökkenítő épület, a CK (Centrum Kultury) Zamek különböző termeiben és udvarain voltak láthatók. Az első világháború előtt épült, nehézkes, monumentális palota II. Vilmos császár rezidenciájául szolgált: az egykori Német Birodalom, illetve az uralkodó politikai jelenlétét, erejét szimbolizálta a lengyel többségű területen, a lengyel nemzeti öntudat egyik hagyományos fellegrábjában, a történelmi Wielkopolska (Nagy-Lengyelország) fővárosában. A határmódosítás után az épület egy ideig a lengyel államfők rezidenciájaként működött. Aztán e szimbolikus és képtelen ötletet elvetve művelődési központtá alakították. A német romantikát és a historizmus további elemeit ötvöző hatalmas épület színjátékra nem igazán alkalmas terei és különleges hangulatú udvara mindenesetre már önmagukban is emlékezetes élményt nyújtottak. A másik városi játszóhely a világhírű Teatr Ōsmego Dnia társulatának (egykori társalapítójuk, Lech Raczak, aki a társulatot 1968-tól negyedszázadon át vezette, 1993 óta a fesztivál művészeti igazgatója) egy elegáns, szépen tatarozott, kereskedelmi központtá alakított épület második emeletén létesített színháza volt, és előadások zajlottak a Teatr Polski, a városi színház csodaszép, száznegyven éves épületében is. A Malta-tavi játszóhelyeket – egytől egyig alkalmi színpadok és „színház”-építmények – önmagukban nem is érdemes felsorolni: jellegüknél fogva a recenziók kapcsán lesz értelme kitérni rájuk.

A bőséges program a legkülönbözőbb élményeket kínálta: a rendezvényeken néhány nap után természetesen már ki lehetett szűrni a „standard” arcokat, a szakma kül- és belföldi jeleseit, de minden pillanatban érezhető volt: a Malta Fesztivál Poznań sajtója. A félmillió város követi, nézi, szereti az olcsó popularitással nem igazán vádolható rendezvény előadásait. A szinte mindenhol állandó telt házak, a lelkes (néha már kellemetlenül tolongó) fiatal tömegek jó érzéssel töltötték el az ember szívét.

LENGYEL TÁRSULATOK

A 2000-ben alakult Usta Usta (Szájból Szájba) Színház, melyet Marcin Liber és Wojciech Winski, a Biuro Podrozy (Utazási Iroda) színház színészei alapítottak, *Cadillac* című vadonatúj előadását hozta a fesztiválra. A meghökkentő társulatnevek, illetve számos szakmai siker (a Biuro Podrozy 1995-ben elnyerte a Kritikusok Díját Edinburghban) egyaránt izgalmakkal kecsegtettek. És ahogy aztán az ilyenkor lenni szokott... A *Cadillac* egy, napjainkban divatos trendhez kapcsolódott. Szellemesnek szánt eszközökkel látatja csúnya, kiüresedett, reklámok agyonnyomta nyomorult kis életünk és korunk árnyoldalait, a gátlástalan show-világ kliséit, az elembertelenedést, a tévé hatalmát, s a többi. Az első pillanatokban a Krétakör NEXXT-je jutott az eszembe, aztán elpirulva kértem magamban bocsánatot Schilling Süsüektől. A *Cadillac* gyatra, meghökkentően semmilyen, hatásvadász akármí, tárgyával nem kezd semmit, egy C-kategóriás amerikai filmhulladék összehajgált szilánkjából építkezik, de azt sem tudni, mi célból.

A színhely a CK Zamek kultúrkastélyhoz kapcsolódó, elragadó étterem tágas udvara, melybe egy látványos, kovácsoltvas kapun tódul be a nép. A nézői tömegek az udvar négyzete körül ülnek-állnak, a térség üres, a csend tapintható, amikor egyszerre felbőg egy motor az alkalmi játéktérhez csatlakozó alagútszerű átjáróban. Az udvarra egy igazi, fekete Cadillac hajt be: a fekete üveg mögött láthatatlan sofőr vadul manőverezik, az udvar megtelik bűdös füsttel, a kocsis reflektorai vakítva szórják a közönségre fényüket. A járműből kiszáll két darab gengszter, egy darab dögös (nek szánt) cicababa és egy darab balek. Ami ezután következik, nagyjából további egy percig érdekes. A rossz fiúk keménykednek, a hölgy csábít, a balek szerencsétlenkedik, majd valamiféle sorsolási esztirád-gálaműsorba torkollunk. A közönség közé pingponglabdákat hajigálnak, majd a hostess menyecske egy olajoshordóból sorsol, és kihúzza a focilabdát, amelyen egy szám látható. A szám természetesen megegyezik a közönség soraiban helyet foglaló balek által birtokolt labdácskákat számával. A nyertes akatáskányi pénzt kap, hozzá természetesen az álomkocsit, plusz a hölgyet. Aztán lesz némi verekedés, akciófilmbe illő gázolási jelenet, szaladgálás a kocsis összes vízszintes felületein, pisztolypárbaj, álomnyaralás a szexbombával és így tovább. A színlap tévéshow-król és reality show-król értekezik, meg arról, hogy az előadás mindezeknek mákonyos világát tükrözi. Nem tesz az semmi effélét, legfeljebb csámpásan másol, bármiféle tanulság vagy végkövetkeztetés levonásának szándéka nélkül.

A Poriwacze Cia! (vagyis Testrabló) színház *Test* (vagyis *Test*) című előadása szellemes alapötletből indul ki. Színészpárja egy munkahelyi felvételi alkalmassági kérdőív szövegére építette fel játékát. A téma a mai Lengyelországban minimum kényes: országszerte elképesztő méreteket ölt a munkanélküliség, nem egy iparvárosban a tömeges elbocsátások miatt a munkanélküliek a keresőképes népesség harmadát-felét is kiteszik már. A *Test* alapvetően verbális előadás, természetesen lengyel nyelven. Aktuális vonatkozásai miatt azonban még a nyelv értőinek sem egyszerű követniük ezt a kibeszélős, összekacsintós, váltakozó tempójú előadást. A szereplők vaskos, odamondogató szövegei, időnként kivetített aranyköpései már-már a politikai kabarek hangulatára

emlékeztetnek. A mozgásszínházi elemekben (elsősorban pantomimban) bővelkedő játék gyakran ripacskodássá fajul, ám egy-egy eredeti pillanat, tapintható feszültséggel színre állított helyzet sejtetni enged: végül is minőséget látunk, hőseink pedig tudnának ennél sokkal jobbat is produkálni. Bár lehet, hogy csak az a „baj”, hogy nem vagyunk lengyel munkanélküliek.

A Scena Plastyczna KUL (vagyis a Lublini Katolikus Egyetem Vizuális Művészeti Színpada) a progresszív lengyel színház egyik szent tehene. A Leszek Mądzik által 1970-ben alapított társulat egykor a magyar közönséget is megbabonázta sejtelmes előadásával. Az érzékekkel, az érzékeléssel forradalmi felfogásban játszó együttes mára a fáradtság jeleit mutatja, legalábbis erre utalt a fesztiválon játszott *Całun* című produkciójuk. A közönséget egyesevel, libasorban engedték be a KC Zamek hatalmas márványtermében felállított, misztikus játéktérbe. Az óriási ajtó mögött szinte teljes sötétség honolt. Egyetlen villanykörte fényénél helyezkedtünk el a szadisztikusan, sejtetően szándékosan túl kicsire és nagyon kényelmetlenre kiképzett, nézőtérnek szánt falépcsőn. Körben minden feketével bevonva, az ellenfényben a színpadot csak sejtteni lehetett. Az előadás megkezdése után is. A KUL

A lublini Scena Plastyczna KUL *Całun* című előadása

produkciója kivehetetlen mélységű és szélességű térben zajlott, tucatsnyi néhány wattos, gyertyányi fényt adó lámpa által megvilágítva. Körben pedig soha nem látott, kátrányos sötétség. A tér így végtelenné tágult, s ez némi szorongás után éteri nyugalommal töltötte el az embert. A roppant lassú tempójú és mégis alig több mint félórás látványszínházi előadás alig kivehető, áttetsző, de-rengő tárgy-ember hősei némán, sejtelmes zörej-zene kíséretében játszottak az érzékeinkkel, szinte megállítva a múlt időt. A kibogarászhatatlan sötét, a kivehetetlen, árnyszerű alakok, a történet-és történetnélküliség, a minimálisra szorított vizuális érzékelhetőség különös, fojtogató gyerekkori emlékeket tépett fel az emberben. Félálomban látott-hallucinált, parkettre vetülő fénycsíkok, furcsa formájú árnyékok, megmagyarázhatatlan, finom neszek apró emléktörödékeit idézte fel a lublini társulat. Mást nem tett. És ez talán nem is baj, mert tulajdonképpen elég.

A poznańi Polski Teatr Tańca, ez az 1973-óta működő, professzionális, nemzetközi hírű táncgyűttes a KC Zamek impozáns, komor udvarán játszotta izgalmas előadását. A címe-ként kacifántos szójátékot viselő előadás (magyarul körülbelül *A karnevál és a nagybőjt küzdelme*) seregnyi remek táncossal és zenésszel, rendhagyó scenikával varázsolta el közönségét, ameddig tartott benne a szufla. A tágas térben tömörülő, álló nézők közt felállított hat, kis szobányi méretű posztamensen tarka báli forgatagként jelentek meg a mozgásszínházi moralitásjáték sűrű karakterei. A látványos, tetszetős, divatbemutatói modorban felöltöztetett táncosok szólóban, duóban, trióban adták elő az élet dinamikus, izgalmas mozgássorokba komponált megannyi helyzetét. Csábítva, szeretve, eltaszítva egymást, a tömegben átverekedve magukat vándoroltak dobogótól dobogóig. A furcsa táncchappening a sötét udvar szépen megvilágított, egy méter magas térségein szimultán zajlott, a nézők úgy álltak körül a látványt, mint egy-egy máglyát. Egy, a játékot kihangosított monológgal kommentáló gólyalábás, rizsposos parókájú figura, afféle karneválherceg keringett a tömegben, szertartásmesterként irányítva az eseményeket. Egyszer csak élő zenekar, gyönyörű hegedűslányok csoportja kapcsolódott a játékba; a virtuózan játszó alakzathoz újabb vonósok csatlakoztak: a tér távoli pontjain elhelyezkedő zenészeket egy dobogóról valódi karmester vezényelte. Az összhatás egyre lenyűgözőbbé vált. Egy pillanatban fülsiketítő dobszó hangzott fel, a falakra vetítve a táncosokról élőben készülő filmfelvétel kezdett peregni. Az előadásnak valahol ezen a ponton kellett volna véget érnie. A folytatásban, némi átkötést követően ugyanis harsány, meglepően izléstelen maskarákban tűntek fel a táncosok: síp-pal-dobbal lejtettek a divatshow kifutójává összetolt dobogókon. A látvány sajnálatos, mert a korábbi jelenetek finom egyértelműségét kezdi feleslegesen fokozni. Mintha a Love Parade vagy egy traveszti-felvétel tévedt volna az udvarra. Természetesen mindkettő örömmel fogadandó, indokolt helyzetben. Ez viszont nem az. Kiváltképp ha a játék visszalép fennköltbe: a táncosok egy másik csoportja gólyalábakon, elképesztő jelmezekben tért vissza. Vonulá-suk egy ismeretlen vallás bizarr körmenetének hat. A csillámport szóró, füstölőket lengető, lampionokkal vonuló óriások fáradt és látványos záróképpel fejezték meg a rendkívül igényes, tetszetős táncelőadást.

KÜLFÖLDIEK BUKÁSA

Némiképp a poznańi társulat produkciójára emlékeztetett a közel harminc éve Buenos Airesben alakult Teatro Nucleo *Frankenstein* című produkciója. A Malta-tó partján, egy tágas, díszburkolatú téren játszott produkciót, mint egy utcaszínházi vagy vásári színjátékot vette körül a tömeg. A katonai diktatúra elől emigrációba kényszerült, hosszú ideje Ferrarában dolgozó társulat előadása maga is a vásári színjáték és a hol harsány, hol fojtogatóan komor táncjáték különös elegye volt. A produkció címsze-

Az „új cirkusz” irányzat képviselője, a *Kayassine* című előadással fellépő francia Les Arts Sauts

replője, a már-már abszurd angolsággal folyamatosan kommunikáló rémprofesszor egy jókora dobogóval és egy (szószék és talán húsdaráló bizarr nászából született) tribünszerű építménnyel tagolt térbe hívta teremtényeit. A hat, áttetsző (hulla)zsákba csomagolt, menedzsereleganciával felöltöztetett nő és férfi kiborgként éledt fel a Mester érintésére. A tulajdonképpen pofonegyszerű előadás nagy része a hatok és Frankenstein látványos-jópofa feketerevűjére épült. A teremtények tehetséges tánca, szellemes parádéja, teremtőjüket dicsőítő, rockkoncerttől fajuló esztrádműsora, majd lázadása, különös álmok, némi „gótikus” (lepraorvosok hírhedt, bizarr csőrmaszkjaival, kódexminiatúrákról ismert jelmezekkel díszített) látomásfüzér – ez és ennyi a Nucleo populáris, jól fogyasztható produkciójának gyorsmérlege. Az argentin–olasz csapat szenvedélyesen pörgő, remek és mutatós táncosszínészeinek sokoldalú tehetsége levette lábáról az embert: játékok könnyű nyári szórakozásnál több, komoly jelentést hordozó művészi munkánál kevesebb volt. Köztelességével, dinamizmusával sikeresen takarta el a meglehetősen gondolati űrt.

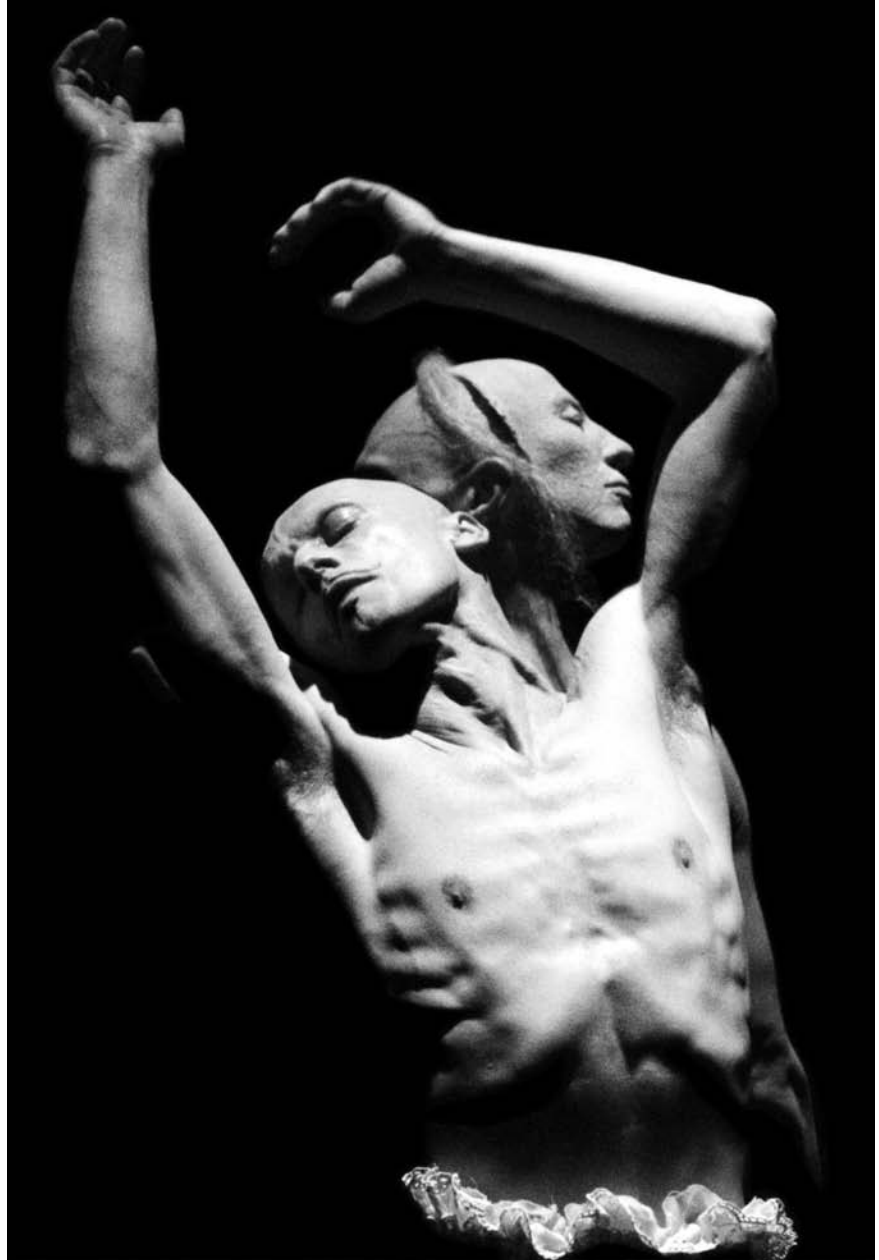
Szellemes, de voltaképpen igencsak kézenfekvő gesztussal a távoli névrokon, Málta szigete egyik színházi műhelyét is meghívta az idén a Malta Fesztivál. A szépségesen kacifántos nevet viselő Gruppi ghall-Inkontri tal-Bniedem (Emberi Játzmák Csoportja) klasszikus esete volt a színházi (és színházmenedzsmenttől eredő) blöffnek, sokunk őszinte bánatára. Színtársulatot látni a fél Budapestnyi területű, háromszázévezres szigetországból valószínű-

leg egyszer adódik az ember életében. Színlapjuk szerint a formáció egyben színházi laboratórium, komoly elméleti műhely is. Az *Id-Descartes* című produkció leírásában Dylan Thomastól Dalin át Rembrandtig hivatkozásként felsorolják fél Európa (ez már eleve gyanús). A szöveghez izgalmas képmellékletet a hangszerekkel telezsfolt színpad. Ehhez képest hallottunk egy Descartes szövegeiből összeállított hosszadalmas monológot angolul, olaszul és a különleges hangzású máltai nyelven, amelyet egy elképesztően magamutogató, kínosan ripacszkodó, kidolgozott testét főmútorban mutogató, pátoszban úszó, érett férfiember mondott el egy szinte teljesen üres, parkettás teremben. Az egész produkció olyan lesújtóan gyenge, hogy az ember egyenesen megsértődik, aztán elszalad felejtetni.

Szemtanúi lehattunk egy másik, igaz, sokkal monumentálisabb bukásnak is: a holland Lunatics társulat, nevéhez hűen, látványos holdbéli tájat épített a Malta-tó partjára. A több tonna szétterített homokban próbáló színészek már napközben felcsigázták a kirándulók érdeklődését. Az előadás díszletei fokozták a várakozást: a tó festői háttéré előtt gigantikus méretű parabolaantennák mozgatható sora, az előtérben egy állatbőrökből és faágakból épített magaslesszerű képződmény vonzotta a tekintetet. Az off-programban szereplő (tehát ingyen látogatható) produkció kezdetére óvatos becsléseink szerint is öthatezer néző töltötte meg a játékeret körbevevő, teraszos domboldal minden négyzetcentiméterét. A Lunatics látványos színpadán ezután bő egy óráig nem történt semmi. A *Mad Max* című kultuszbutaság világát idéző holdbéli meskete hősei, visongó-nyivákoló úrlényei kedélyesen futkároznak a kietlen tájban, néha egy kis pirotechnika, majd feltűnt néhány, a fent idézett mozifilmszériából egy az egyben átlapott, zajos jármű, és nagyokat farolt a homokban. Az egész produkció annyira bárgyú és semmitmondó, viszont láthatóan annyira nem két fillérből hozták létre, hogy az embernek összeszorult a gyomra, ahogy állt egy három méter magas mellvéd tetején, térdig egy szerencsétlen bukszuszban (mert a tömeg tényleg leírhatatlan volt, bár erőteljesen szivárgott elfelé). Abban pedig, ha egy kisvárosnyi ember nem tapsol, van valami leírhatatlanul nyomasztó.

A KÉT NAGYÁGYÚ

A Malta-tó partján, saját sátrában lépett fel a fesztivál két nagyágyúja, a francia Les Arts Sauts és az orosz–német Derevo társulata. A franciák lenyűgöző cirkuszszínházát tavaly nyáron a budapesti Felvonulási téren megcsodálhatta a hazai közön-

La Divina Commedia – a Derevo együttes előadása

ség is. A légtornászok alapította társulat az elmúlt években Magyarországon is remek együttesek által reprezentált „új cirkusz” irányzat kiemelkedő képviselője. Hatalmas, hófehér buborék-sátrukban egyszerre kilencszáz néző követheti speciális nyugagyakban heverve *Kayassine* című, lélegzetelállító parádéjukat. Az előadás drágakőként színházi foglalatba helyezett cirkuszi produkciók füzére. Az emberi teljesítőképesség végső határain mozgó, ellenállhatatlan műsort különös, ígöző melankólia járja át, kontrasztot teremtve a testek lobogásával. A gömbhéj bordáin, egy, a földről a magasba emelkedő, hatalmas fémépítményen, lengőtrapézon, karabinereken játszó művészeti varázslatban az akrobatákon kívül operaénekesek, komolyzenészek is részt vesznek. Az akrobaták azonban néha átrándulnak más műfajokba is: az ember nem hisz a szemének, amikor egyikük például néhány virtuóz szaltót követően átkúszik egy húsz méter magasban függő plexilapra, majd nem kevésbé virtuózan eljátszik egy szót a nagybögön. A néző dermedten kapja kezét a szája elé egy-egy hihetetlen ugrás után, de időnként azon éri magát, hogy egy kötélen mozdulatlanul függő test, egy kimerevített, kifeszített mozdulat ejti rabul a figyelmét. A *Kayassine* populáris előadás: a maga nemében tökéletes és támadhatatlan.

A hazai közönségnek már többször nyílt rá módja, hogy (Budapesten és Szegeden) láthassa a Malta Fesztivál kedvenceit, a Derevo társulatát. A mozgás és beszéd, a megrendítő látványszínház és a kaján, vaskos burleszk, a kegyetlenség és a líra egyedi ötvözetéből dolgozó műhely 1988-ban alakult. Vezetőjük, Anton Adasinszkij színész a leningrádi underground zenei és színpadi világának elszántjaiból verbuválta csapatát. Az együttes tíz évvel ezelőtt vívta ki első rangos külföldi elismerését, azóta előadásaikkal Európa szinte valamennyi rangos fesztiváljának, játszóhelyének közönsége találkozhatott. A Derevo társulata töretlenül őrizni látszik valami mágikus tüzet, amelynek Európa e keleti vidékein volt szokása fellobbanni a (közel)múltban. Világuk – számos más, térségbeli társulattól eltérően – nem ürült ki, nem vált érdektelenné, sem önisméltóvá – bár, ahogy mondani szokás: ők is „egyetlen mesterművön dolgoznak egy életen át” –, valahogy mindig keríte-

nek tűzrevalót. A társulat jelenleg saját játszóhelyén, Drezdában dolgozik, de (azóta Szentpétervárra lett) hajdani székhelyén is működik; néhány évvel ezelőtt a Szkéné Színház Zsidó Színházi Fesztiváljára éppen Izraelből érkeztek, akkor ott dolgozott a Derevo egy része.

A Derevo poznańi előadása, a *La Divina Commedia* a tóparton felállított (egy lengyel trupptól kölcsönzött) hagyományos cirkuszi sátorban zajlott. Az építmény közepén levő, jó öt méter átmérőjű kerek forgószínpadhoz négy (egyenként száz nézőre méretezett) kényelmetlen-nosztalgikus, fapados cirkuszi tribünt egymástól elválasztó négy járás csatlakozott. A ponyva és a nézői tribün közti folyosón, illetve a színpadra-manézsba vezető, szintén takart járosokban jött létre a csoda. A mindösszesen négy szereplő úgy száguldott a rejtékutakon, mint egér a sajtnak: villámgyors, percenkénti jelmez-, smink- és kellékváltásaik azt az illúziót keltették, mintha legalább tucatnyian dolgoznának az előadásban. A szinte a szomszédban látott Les Arts Sauts-féle *Kayassine*-ra szépen rimelő produkció az úgynevezett „új cirkusz” eszköztárának számos jegyét viselte magán. Dante mindenestre aligha ismert volna rá főművére. A Derevo lenyűgözően bizonyította: látványosság és érték, szűkös költségvetés és szárnyaló fantázia egyáltalán nem oltja ki egymást. Négy kopasz és (az együttes hagyományához híven) teljesen simára borotvált testű színésze, két atletikus férfi (egyikük az alapító Adasinszkij) és két, lágyságot és keménységet egyszerre magában hordozó, androgün női jelenés éppen csak követhető tempóban celebrálta ezt a legalább egy tucat produkcióra elegendő csodával telezsúfolt munkát. Egyszerre játszottak „csupán” fizikai megjelenésükkel, humorukkal, hangjukkal és gesztusaikkal; hol minimalista némajátékot, butó-táncot idéző színi meditációt láttunk, hol verbő komédiát, stílusparódiát. Találkozhattunk közönségbevonó, nézőmegénekelgető, szimpatikus popularitással, már-már öncélú, de végtelenül hatásos szcenikai elemekkel, kabarából kölcsönzött gegekkel is – és mindezt villámgyorsan, megnyugtatóan ellenpontozták a játszó test mélységes szépségével. Az *Isteni színjáték* pogány, már-már samanisztikus külsőségek között előadott töredékei, bűvös vándorok, aranyzarvú, pelerines női sátán, a takarásokba rejtett szélgépek kavarta, flitteresős, túlvilági szélvihar misztikumát önálló betétekkel tagolták. Egy jelenet során a mozgásba lendülő forgószínpadot keretre akasztott függönnyel vágta ketté: azonnal leesett, s a Színház fonák világába kaptunk betekintést. A kör egyik fele a színpad, ahol alkalmi társulat gügye mesejátékot mutat be (efféle színházból ugrott ki 1988-ban a társulatvezető Adasinszkij), a másik fele pedig az öltöző lett, civil csaták, hisztik, túlélési játszók terepe. A színpadon ártatlan nyusziakra célzó vadász a másik térfélre rohanva hahniját mobilon szervező rámenős ripacs lesz; az erdő apróvadjai, mikor jelenésük nincs, egymással vetélkedő, haj- (paróka-) tépő, féltékeny művésznők. E mindössze tízperces, virtuóz jelenet tempójával, szellemességével különösen kiragyogott e bölcs és embert próbáló, ellenállhatatlan előadásból.

A Sary Ryneken rendezett látványosság

Halász Tamás felvétele

A pusztulás- és építésmítoszok fesztiváli sorát ünnepélyes (kultur)politikai eseménnyé avanszált utcaszínházi előadás zárta le. A poznańi Asocjacja Kółka Granistego, ez az 1996 óta a fesztiválon minden évben szimbolikus utcai látványossággal jelentkező társaság reneszánsz parádékkal bővílte el a város népét. A Sary Rynek, az óváros lélegzetelállító szépségű, természetesen reneszánsz főtere és az annak közepén magasodó, valószínűtlen pompájú városháza szolgál számukra felülmúlhatatlan díszletül. Poznań városa idén Európa-plakettet kapott: ennek átadása előzte meg az alkalomra szerkesztett utcai parádét. A főtéren meseországi hangulat: a városháza lépcsőin testvérvárosok polgármesterei, köztük a helybéli is hihetetlen arany hatalmijelvény-melldíszben, az épület emeleti árkádjai alatt cilinderes-pelérines fúvószenekar, díszgyenruhák, beszélők, a felvonulás idején kenyérszítás (a poznańi polgármester maga is osztogat), majd pénzeső (hatvan fillér értékű, verdefényes egygroszysok ezrei repülnek aranyként csillogva a tömegbe). Maga a felvonulás impozáns és megindító: hatalmas, emberi kéz vontatta ezüstpegazusok (a nyergükbe kapaszkodott cilindres zenészek újra meg újra fanfárt fújnak) gördülnek a hatalmas, gyönyörű téren, éttermek vidám teraszai között, háttérben a város ősi kulisszája, a menet élén gólyalábás, tarka figura egy szelzsákszerű, hatalmas, vörös kezű eredet, a menet végén az egyesült Európa hatalmas, csillagos lobogóját hordozzák. Menetük egy ponton a halál fekete pegazusával találkozik. A lovon ijesztő jelmezbe öltöztetett gyerekek – mint megannyi kis krampusz –, előttük gólyalábon a koponyamaszkos, fekete ruhás Halál menettel (némi odinos áthallás...). A két tábor rituálisan összecsap, a Halál ledobja rongyait, kiderül: gyönyörű, fiatal nő. Az élet, a haza, Európa győzedelmeskedik, körben pénzeső, polgármester kenyérral, s a többi. Az egyik teraszon az elmúlt napokban már sokszor látott, főtéri pantomimes mutatványos: büszke arcú, talpig velencei reneszánszba öltözött és szoborszerűre sminkelt fiatalember ül és sörözik. Nem megy a bolt, kis időre lejátszották a Sary Rynekről. Most ingyen is hagyja magát fotózni.

Poznań remek fesztiválja egyedi különlegesség, egyre fontosabb szintérnek számít Európa kulturális építményében. Évek óta komoly rang meghívottként vagy az off-programban itt játszani. A rendezvény szervezettsége, tarkasága megnyerő, a város népe büszkén azonosul vele, eseményeit lelkesen követi. Az idei kínálat viszonylagos vérszegénysége érezhetően nem más, mint múló tünet, a világszerte érezhető válság sajnálatos begyűrűzése. A vasfüggöny nagy hullámokat vetve most süllyed el véglegesen, és a válság már közös.